

Inhoudsopgave

INLEIDING.....	3
2. MEERJARENRAMING 2026-2029	4
3. KADERNOTA 2026-2029.....	6
3.1 MONITOR OMBUIGINGEN 2026-2029	6
3.2 ONTWIKKELINGEN KADERNOTA PER PROGRAMMA.....	8
0.0 - BESTUUR EN ONDERSTEUNING	8
1.0 - VEILIGHEID.....	10
2.0 - VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT	11
3.0 - ECONOMIE.....	13
4.0 - ONDERWIJS	13
5.0 - SPORT, CULTUUR EN RECREATIE	14
6.0 - SOCIAAL DOMEIN	15
7.0 - VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU	18
8.0 - VOLKSHUISVESTING, LEEFOMGEVING EN STEDELIJKE VERNIEUWING.....	19
SAMENVATTEND OVERZICHT ONTWIKKELINGEN KADERNOTA.....	22
3.3 FINANCIËLE KADERS EN RICHTLIJNEN.....	24
4. PERSPECTIEF 2026 - 2029	26
4.1 FINANCIËLE POSITIE NA DE VOORJAARSNOTA EN DE KADERNOTA.....	26
4.2 MAATREGELEN 2026 - 2029.....	26
4.3 OPDRACHT – TASKFORCE BEZUINIGINGEN	27
4.3 BEGROTINGSVOORBEREIDING: PROCES EN PLANNING.....	29

INLEIDING

Wij bieden U hierbij de Kadernota 2026-2029 aan. De Kadernota is het kaderstellend document voor de gemeenteraad waarmee sturing wordt gegeven aan het uitwerken van de begroting door het college en de ambtelijke organisatie. Per programma worden ontwikkelingen geschetst, waarbij we een voorlopige inschatting maken van de financiële consequenties. Het is een inventarisatie van ontwikkelingen die we onderkennen en een financieel volume vertegenwoordigen dat impact heeft op ons meerjarenbeeld. De ontwikkelingen worden nader uitgewerkt in de begrotingsvoorbereiding en de uiteindelijke financiële consequenties nemen we op in de Begroting 2026-2029.

Financiële positie vraagt om terughoudendheid, duidelijke prioritering maar ook werken aan begrotingsstabiliteit

De financiële situatie van de gemeente is zorgelijk en vraagt om terughoudendheid, duidelijke prioritering en op termijn werken aan begrotingsstabiliteit. De lijn van de Voorjaarsnota 2025 wordt voortgezet in deze Kadernota. Centraal staat het principe 'Nee, tenzij', waarbij keuzes worden gemaakt op basis van heldere prioriteiten en consequente naleving van afspraken. Dit helpt ons om situaties te voorkomen waarin in het verleden onvoldoende is geanticipeerd op financiële ontwikkelingen, wat nu heeft geleid tot bijstellingen. Voor de toekomst is het essentieel dat structurele uitgaven worden gedekt door structurele inkomsten. Daarnaast wordt gewerkt aan het dempen van schommelingen in exploitatielasten. De verdere uitwerking hiervan is opgenomen in het hoofdstuk met de financiële kaders.

Leeswijzer

In het hoofdstuk 'Meerjarenraming 2026–2029 / Kadernota 2026–2029' wordt een samenvattend beeld geschetst van de financiële vooruitzichten voor de komende jaren. Aansluitend wordt ingegaan op de voortgang van de ombuigingen voor 2025 en het meerjarige effect daarvan. Daarna volgen de financiële kaders en de financieel-technische uitgangspunten. Per programma worden de belangrijkste ontwikkelingen toegelicht. Tot slot wordt de bestuursopdracht om de begrotingstekorten terug te dringen uitgewerkt, inclusief een duiding van de onderliggende oorzaken en de voorgestelde maatregelen.

2. MEERJARENRAMING 2026-2029

De Meerjarenraming 2026 – 2029 is als volgt opgebouwd:

1. **Begrotingssaldo 2026 - 2029:** als uitgangspunt geldt het begrotingssaldo uit de vastgestelde begroting 2025–2028;
2. **Realisatie ombuigingen:** in de begroting is reeds een ombuigingspakket voor de jaren 2026 – 2029 opgenomen. Op basis van de monitor ombuigingen 2025 is een inschatting gemaakt van de verwachte realisatie.
3. **Bijstellingen Voorjaarsnota:** tot slot zijn de financiële bijstellingen uit de Voorjaarsnota 2025 en Kadernota 2026-2029 verwerkt.

Deze drie elementen leiden gezamenlijk tot het verwachte begrotingsresultaat voor de jaren 2026 – 2029:

Nr	Onderwerp	2026	2027	2028	2029
1	Begrotingssaldo 2025-2029 Primaire Begroting	-789.000	-299.000	663.000	663.000
2	Ombuigingen en Wensen - verwachting realisatie	4.600	89.600	-5.500	-82.200
3	Kadernota 2026-2029	-915.400	-641.900	-840.800	-1.084.400
	Begrotingssaldo 2025-2029 na KN	-1.699.800	-851.300	-183.300	-503.600

Inschatting uitkomsten meicirculaire 2025 RIJK

De uitkomsten van de meicirculaire 2025 van het gemeentefonds zijn nog niet verwerkt in deze Kadernota. Conform eerdere jaren wordt de raad hierover separaat geïnformeerd via een Raadsinformatiebrief. De financiële verwerking van de meicirculaire zal plaatsvinden bij het opstellen van de Begroting. Gezien de verwachte substantiële impact is het echter van belang om het financiële perspectief alvast te schetsen. Op basis van de huidige inzichten is de volgende inschatting gemaakt:

Nr	Onderwerp	2026	2027	2028	2029
4	VJN Rijk Jeugd	603.000	593.000	-55.000	122.000
4	Mei circ 2025 - Afrekening/verlaging BCF 2024	695.000	545.000	546.000	594.000
4	Totaal uitkomsten meicirculaire	1.298.000	1.138.000	491.000	716.000

Verwachte besluitvorming in 2025

Naast de reeds verwerkte onderwerpen zijn er ook thema's als 'Ontwikkeling' opgenomen, waarover de raad later dit jaar nog besluit. In dit overzicht is alvast een inschatting opgenomen van de mogelijke financiële gevolgen van deze onderwerpen voor de jaren 2026 - 2029.

Nr	Onderwerp	2026	2027	2028	2029
5	Onderhoudskosten en -voorziening Beheer Openbare Ruimte (BOR)	-324.100	-374.100	-292.200	-222.000
5	Afkoop Onderhoud kleedkamers Vv Hattem	-6.000	-6.000	-6.000	-6.000
5	Omgevingswet (<i>nadere uitwerking</i>)	-90.000	21.200	113.600	172.300
5	Omgevingsplan (<i>nadere uitwerking</i>)	-259.500	-259.500	-259.500	-259.500
5	Totaal verwachting besluitvorming 2025	-679.600	-618.400	-444.100	-315.200

Prognose 2026 -2029

Ondanks de onzekerheden met betrekking tot de uitkomsten van de meicirculaire en de verwachte besluitvorming over onderwerpen die een forse financiële impact kunnen hebben, wordt in onderstaand overzicht het begrotingssaldo na de uitkomsten VJN-Kadernota toch in perspectief gezet van de inschattingen:

Nr	Onderwerp	2026	2027	2028	2029
1	Begrotingssaldo 2025-2029 Primaire Begroting	-789.000	-299.000	663.000	663.000
2	Ombuigingen en Wensen - verwachting realisatie	4.600	89.600	-5.500	-82.200
3	Voorjaarsnota 2025 en Kadernota 2026-2029	-915.400	-641.900	-840.800	-1.084.400
	Begrotingssaldo 2025-2029 na VJN en KN	-1.699.800	-851.300	-183.300	-503.600
4	Totaal uitkomsten meicirculaire	1.298.000	1.138.000	491.000	716.000
5	Totaal Resultaten Besluitvorming 2025	-679.600	-618.400	-444.100	-315.200
	Prognose 2026 - 2029	-1.081.400	-331.700	-136.400	-102.800

3. KADERNOTA 2026-2029

3.1 Monitor Ombuigingen 2026-2029

Afwijkingen Realisatie (verwachting)

HTV	Onderwerp	2026	2027	2028	2029
0	Zomerfestival schrappen (O44)	-6.000	0	-6.000	0
0	Alternatieve financiering huisbezoeken 75-jarigen	0	0	0	-15.200
0	Intergemeentelijke samenwerking	73.000	54.000	-21.000	-51.000
5	Muziekonderwijs	-10.500	-22.000	-22.000	-22.000
6	Begeleiding Wmo – beter gebruik normenkader	-75.000	0	0	0
6	Aanpassen inkomensregelingen: collectieve zorgverzekering - Wtcg+cer	-40.000	0	0	0
6.60	PlusOV	63.100	57.600	43.500	6.000
Totaal Ombuigingen: Afwijkingen realisatie 2026 - 2029		4.600	89.600	-5.500	-82.200

Zomerfestival en nieuwjaarsreceptie schrappen

Het Zomerfestival en de receptie worden dit jaar niet georganiseerd. Voor het zomerfestival wordt voorgesteld om het festival om het jaar te organiseren – dus 2 festivals in een periode van 4 jaar. De nieuwjaarsreceptie komt definitief te vervallen. De realisatie van deze ombuiging wordt hiermee gedeeltelijk gerealiseerd – voor 2026 en 2028 blijft een jaarlijks budget van €6.000 (N) nodig voor het festival. Dat bedrag is als afwijking opgenomen.

Alternatieve financiering huisbezoeken 75-jarigen

Op basis van Ombuigingsvoorstel 132 is besloten voor de periode 2025-2028 over de alternatieve financiering voor huisbezoeken 75-jarigen (dekking uit de reserve sociaal domein – het onderdeel MO/BW, in plaats van dekking uit algemene middelen). Hierdoor komt in 2029 de dekking niet meer uit de reserve MO/BW, komt de ombuiging als het ware ‘te vervallen’ en komen de lasten van € 15.200 (N) weer volledige voor rekening van de algemene middelen.

Intergemeentelijke Samenwerking

Door gezamenlijke aanbestedingen van kernapplicaties kunnen de licentiekosten worden verlaagd. De taakstelling wordt vanaf 2026 ruimschoots ingelopen. Voor de zomer van dit jaar zal een besluit worden genomen over verdere samenwerking m.b.t. ICT voor de H2ONE gemeenten. Deze operatie is niet op korte termijn te realiseren, maar biedt perspectief op mogelijke kwalitatieve en kwantitatieve voordelen.

Aanpassen inkomensregelingen: collectieve zorgverzekering - Wtcg+er

Voor 2026 was een bezuiniging van € 65.825 voorzien als gevolg van het stopzetten van de collectieve zorgverzekering. Echter, door de stilzwijgende verlenging van het contract tot 1 januari 2027, kan deze besparing in 2026 voor € 40.000 (N) niet worden gerealiseerd. Niet eerder dan in 2027 kan de ombuiging wel volledig worden gerealiseerd.

Begeleiding Wmo – beter gebruik normenkader

Voor de inkoop van de producten begeleiding en dagbesteding werken we samen in de zorgregio MIJ/OV. Het onderzoek loopt of we ook in het gebruik van het normenkader regionaal kunnen

samenwerken. Hierdoor kunnen mogelijk de implementatiekosten gedeeld worden. In 2025 loopt 19% van de indicaties af. Streven is om uiterlijk na de zomervakantie 2025 de consultants te trainen en de implementatie afgerond te hebben. Daarna kan een effect zichtbaar worden in de omvang van de indicaties. Dit effect loopt op in 2026. Het totale besparingspotentieel is berekend op de hele groep mensen die nu begeleiding krijgt. Deze krijgen alleen niet allemaal tegelijk een nieuwe indicatie waardoor de besparing niet direct na trainen zichtbaar is.

In 2025 loopt 19% van de indicaties af en in 2026 is dit 35%. Totaal met de groep die in 2025 al is gezien is dit 54%. Een bijstelling van € 75.000 (N) voor 2026 zijnde de niet te realiseren ombuiging is realistisch.

Kostendekkendheid begraafplaats

Voor 2025 is een kostendekkendheid van 70% vastgesteld. Er wordt actief gestuurd op het verlagen van de kosten en de baten zijn op dit moment in lijn met de verwachting. Desondanks blijkt, mede door de hoge toerekening van overheadkosten, dat de beoogde kostendekkingsgraad van 70% naar verwachting niet gehaald zal worden. De raad ontvangt nadere informatie en een toelichting.

PlusOV

Op basis van de Begroting 2026-2029 van PlusOV is duidelijk geworden dat in de jaren 2026 en verder de deelnemersbijdrage van de gemeente Hattem veel lager is dan de begrote bijdrage na aftrek van de ombuigingen. Hierdoor wordt de ingeboekte taakstelling ruimschoots gehaald.

Muziekonderwijs

De afgelopen periode hebben er diverse gesprekken met de muziekverenigingen plaatsgevonden. In de gesprekken merken we een constructieve houding ten opzichte van onze financiële uitdaging. Hiervoor zijn we hen erkentelijk. De 3 muziekverenigingen hebben ons een tegenvoorstel gedaan. Het voorstel van de muziekverenigingen is om o.a. muziekonderwijs in groter verband, met minder lessen per jaar en met een hogere ouderbijdrage te organiseren. Financieel betekent dat zij voorstellen om 30% van de huidige subsidie gefaseerd over 2 jaar te bezuinigen (in 2026 van € 10.500 en in 2027/2028 van € 22.000). Dit voorstel steunen wij. Hiermee wordt de ombuiging niet gerealiseerd met als consequentie een aanvullend tekort.

3.2 Ontwikkelingen Kadernota per programma

0.0 - Bestuur en ondersteuning

Ontwikkelingen 2026 -2029

HTV	Onderwerp	2026	2027	2028	2029
0	Samenwerkingen	-94.500	-111.200	-51.600	-63.600
0	Kop van de Veluwe	18.400	17.400	16.400	15.400
0	MO/BW Inloop GGZ bij Zoethout en afrekening MO/BW 2024	35.000	35.500	36.000	36.500
0	Incidentele bouwleges 2026	-784.000	0	0	0
0	Machines buitendienst	-39.200	-39.200	-39.200	-39.200
0	Verbouw en herinrichting stadhuis	0	107.000	65.000	33.000
0	Personeel - CAO gemeenten	-146.500	-426.800	-686.200	-948.200
0	Alliander dividend	24.000	24.000	24.000	24.000
0	September circulaire 2024	165.800	172.500	184.700	228.500
0	December circulaire 2024	50.800	85.000	119.100	153.600
0	Stelpost Lasten	333.900	490.000	607.300	607.300
Totaal 0		-436.300	354.200	275.500	47.200

Samenwerkingen

De bijdragen voor de contributies regionale en nationale bestuurlijke samenwerking van de VNG, GGU en van VNG Gelderland zijn de afgelopen jaar niet geïndexeerd. Om deze reden dient de begroting bijgesteld te worden. De gemeentelijke bijdrage aan de Regio Zwolle wordt vastgesteld in de Meerjarige Agenda van de regio. Dit is echter niet verwerkt in de begroting. Per saldo is er vanaf 2026 sprake van hogere lasten van € 89.500, met jaarlijks wisselende bedragen.

Jaarlijks hebben wij voor Noord Veluwe Bereikbaar (NVB) kosten voor een regiocoördinator conform de samenwerkingsovereenkomst. De kosten voor een regiocoördinator zijn niet opgenomen in onze begroting, dit zorgt voor structureel hogere lasten van € 5.000.

In het totaal stellen we de begroting bij in 2026 met € 94.500 (N), in 2027 met € 111.200 (N), in 2028 met € 51.600 (N) bij en 2029 met € 63.600 (N).

Kop van de Veluwe

In de begroting Hattem is een bedrag van € 57.000 opgenomen voor de gemeentelijke bijdrage aan de Kop van de Veluwe. Dit wordt gebruikt voor de uitvoering van de samenwerkingsagenda. De structurele Hattemse gemeentelijke bijdrage is met € 18.400 (N) naar beneden bijgesteld tot € 38.600. Dit komt omdat de gemeente Nunspeet het besluit over deelname aan de Kop van de Veluwe heeft herzien en daardoor ook naar rato bijdraagt aan de samenwerking. In de begroting van de Kop van de Veluwe is de uitvoering van de gebiedsopgaven niet meegenomen. Omdat de verwachte Hattemse bijdrage in de meerjarenraming jaarlijks is geïndexeerd met ongeveer 3%, neemt het voordeel van de lagere bijdrage jaarlijks af met indicatief € 1.000.

Maatschappelijke Opvang / Beschermd Wonen (MO/BW) - Inloop GGZ bij Zoethout

Evenals voorgaande jaren wordt de inloop GGZ / LVB bij Zoethout in 2026-2029 voortgezet. De lasten worden gedekt uit de reserve Sociaal Domein vanuit het deel MO/BW voor € 35.000 (N) vanaf 2026. Met jaarlijks iets toenemende lasten in verband met een verwachte indexatie.

Incidentele bouwleges 2026

Bij de vaststelling van de begroting is besloten om de incidentele leges 2026 toe te voegen aan de Algemene Reserve. In 2026 is de toevoeging € 784.000 (N).

Machines buitendienst

De jaarlijkse kosten voor onze voertuigen zijn de afgelopen jaren niet geactualiseerd. Het actualiseren van deze lasten zorgt voor een structurele bijstelling van de exploitatiekosten (€ 30.500), belastingen (€ 2.000) en verzekeringen (€ 6.700). Per saldo zorgt dit voor een nadeel van € 39.200 (N).

Verbouw en herinrichting Stadhuis

In het ombuigingsvoorstel van de Huisvesting stadhuis is het investeringskrediet van € 4 mln. verlaagd naar € 2,5 mln. waarbij is besloten dit bedrag aan te wenden voor vervangingsinvesteringen. Door deze € 2,5 mln. te koppelen aan het MJOP is het mogelijk om de beschikbare middelen gefaseerd in te zetten voor onderhoud van het stadhuis. Hierdoor wordt pas in 2030 de maximale kapitaallast bereikt en ontstaat in de jaren 2027-2029 een financieel voordeel omdat selectief, waar nodig en efficiënt onderhoud kan worden uitgevoerd. De lagere kosten ten opzichte van een scenario van Verbouw en herinrichting bedraagt in 2027 € 107.000, in 2028 € 65.000 en in 2029 € 33.000.

Personeel - CAO gemeenten

Werkgevers en vakbonden hebben een onderhandelaarsakkoord bereikt over de nieuwe cao's voor de gemeentelijke sector. De looptijd is 2 jaar (tot 1 april 2027) met een loonafpraak van in het totaal 6,7% en € 35 nominaal. Dit betekent loonstijgingen van ongeveer 7% tot 8,5% in de lagere loonschalen. Naast de afspraken over loon, is een minimum uursalaris afgesproken van € 16,= per 1 januari 2026, verbeteringen van de toelagen, studieschuld kan via het IKB worden afgelost, RVU en het uitfasen van een aantal aanvullende sociale zekerheidsregelingen. Daarnaast gaan partijen diverse onderzoeken uitvoeren om de cao actueel te houden. De afspraken gaan op verschillende momenten in om de kosten te spreiden waarbij ook rekening wordt gehouden met de uitvoerbaarheid.

Voor de jaren 2028 en 2029 is in de financiële ontwikkeling rekening gehouden met een loonstijging van jaarlijks 2%. Dit is een wijziging ten opzichte van de lijn dat de lonen vanaf de einddatum van de CAO tegen constante prijzen worden geraamd.

Omdat in de meerjarenbegroting 2025 een structurele loonstijging van 3% per 1 januari 2025 is verwerkt, betekent de nieuwe CAO een bijstelling van de personeelsbegroting met € 146.000 in 2026 oplopend naar € 948.000 in 2029. De personeelslasten zijn hiermee begroot op zogenaamde 'lopende' prijzen. Omdat de compensatie van het Rijk voor loon- en prijsstijgingen niet toereikend is, is separaat de stelpost voor de vertaling van budgetten van 'constante' naar 'lopende' prijzen verlaagd.

Alliander Dividend

Het nieuwe dividendbeleid van Alliander leidt tot meer voorspelbare, hogere dividendbaten € 24.000 (V).

Stelpost Lasten

De begroting van de gemeente Hattem is samengesteld met budgetten die zijn geraamd op constante prijzen. Dat betekent dat in beginsel de raming van het budget uit het basisjaar 2026 één op één wordt doorgetrokken naar de meerjarenramingen. Loon en prijsstijgingen worden opgevangen door als

lastenbudget een stelpost op te nemen die is gebaseerd op de in de algemene uitkering ontvangen compensatie voor loonkosten- en prijsstijgingen. De compensatie is gebaseerd op de prijsontwikkeling BBP (Bruto binnenlands product). Hiermee wordt de begroting vertaald naar lopende prijzen.

De laatste jaren zien we steeds vaker dat we onze budgetten reëler begroten en we indexeringen toepassen op onze lastenbudgetten. Voorbeelden zijn onder andere de bijdragen aan verbonden partijen en verstrekte subsidies. Ook de lasten van Wmo- en Jeugdzorg worden reëel begroot door jaarlijks prognoses te maken die zijn gebaseerd op de afspraken over de indexering van de zorgtarieven en de verwachte ontwikkelingen in de zorgvraag. En ook worden zoals hierboven toegelicht, vanaf de begroting 2026 de lonen en salarissen geraamd inclusief de loon- en prijsstijgingen voor de gehele periode 2026 tot en met 2029. Door het realistisch begroten van budgetten tegen lopende prijzen (dus met indexatie) kan de stelpost voor de loon- en prijsstijgingen komen te vervallen.

September circulaire 2024 Gemeentefonds

Bij het opstellen van de primaire begroting 2025 is een voorlopige berekening gemaakt van de uitkomst van de september circulaire. De nog niet geraamde uitkering bedraagt € 146.500 (V) en neemt verder toe in 2027-2029. Een deel van dit bedrag betreft taakmutaties waarvoor in 2026 het totaal de lastenbudgetten van de betreffende taakvelden met € 75.000 worden verhoogd.

Vanaf 2027 zijn er nauwelijks taakmutaties waardoor de verhoging van de lastenbudgetten beperkt blijft tot minder dan € 15.000 per jaar.

December circulaire 2024 Gemeentefonds

De uitkomst van de decembercirculaire is vanwege de verschijningsdatum niet verwerkt in de primaire begroting 2025 die op 11 november 2024 door de Raad is vastgesteld. De extra uitkering in 2026 is € 50.800 (V) en loopt op naar 153.600 (V) in 2029.

1.0 - Veiligheid

Ontwikkelingen 2026 -2029

HTV	Onderwerp	2026	2027	2028	2029
1	VNOG	-27.100	-27.100	-27.100	-27.100
1	Wet op de Lijkbezorging	-2.300	-2.400	-2.400	-2.500
1	MOOR-meldingen	-72.000	-72.000	-72.000	-72.000
Totaal 1		-101.400	-101.500	-101.600	-101.600

Meldingen Onderhoud Openbare Ruimte (MOOR-meldingen)

In de begroting 2024 was er € 32.000 (structureel) aan baten opgenomen met de omschrijving 'Opbrengsten voor leges en werken vanuit R&B'. In de voorjaarsnota 2024 is er een extra structureel bedrag opgevoerd van € 140.000 (Omschrijving: Kabels en leidingen in openbare grond). Hierdoor kwamen de totale baten op € 172.000 (structureel).

Dit extra bedrag van € 140.000 is structureel opgevoerd, maar betrof een eenmalige verhoging door het wegwerken van achterstanden in 2024. Doordat het proces van melding en vergunningaanvragen afgelopen jaar beter is ingeregeld dan voorheen, begroten wij de totale baten voortaan structureel op € 100.000. Dit leidt tot een structureel nadeel van € 72.000 (N).

VNOG

Conform de conceptbegroting Veiligheidsregio Noord Oost Gelderland (VNOG) 2026-2029 neemt de deelnemersbijdrage van Hattem toe, vanaf 2026 met structureel € 27.100 (N) per jaar.

Wet op de lijkbezorging

In de septembercirculaire 2024 Gemeentefonds is bijdrage van het Rijk jaarlijks verhoogd. Deze verhoging leidt tot een verhoging van het lastenbudget, vanaf 2026 met circa € 2.500 (N) per jaar.

2.0 - Verkeer, vervoer en waterstaat

Investerings - 2026 -2029

Meerjaren investeringsprogramma (MIP)

Herinrichting binnenstad Fase II Wegen

De verhoging van kapitaallasten is ontstaan doordat er tijdens de uitvoering asbesthoudende materialen (puin en buizen) zijn aangetroffen en afgevoerd. Daarnaast zijn extra kosten gemaakt voor archeologisch onderzoek en zijn er werkzaamheden uitgevoerd buiten de projectgrens om (Tinneplein). Door de bouw van appartementen aan de 3e Walsteeg is vertraging ontstaan waardoor langer gebruik is gemaakt van de externe projectleider. Ook heeft de indexatie van prijzen door de energiecrisis bijgedragen aan deze overschrijding. Dit heeft geleid tot een extra investering van € 335.000 met een bijbehorende kapitaallast van € 21.200 vanaf 2026.

Kaderstelling beheer en onderhoud openbare ruimte (2025–2027)

We staan voor belangrijke keuzes op het terrein van beheer en onderhoud van onze infrastructuur en assets (taakvelden 2.0, 5.0 en 7.0). Veel van deze voorzieningen bereiken de komende periode een cruciale fase in hun levensduur. Tijdig onderhoud, vervanging of renovatie is noodzakelijk om veiligheid, betrouwbaarheid en continuïteit te waarborgen. Tegelijkertijd staan de gemeentelijke financiën onder zware druk. Voor de jaren 2025 en 2026 is er sprake van een structureel tekort op de begroting, waardoor er scherpe keuzes moeten worden gemaakt.

Daarom stellen wij voor om reeds bij de Kadernota kaders mee te geven voor het opstellen van het Meerjaren Investeringsprogramma (MIP) voor beheer- en onderhoudsprojecten (vervanging en reconstructies) in de openbare ruimte. Door deze kaders vroegtijdig vast te stellen, ontstaat er ruimte om keuzes goed onderbouwd en planmatig te verwerken in de begrotingsvoorbereiding. Tegelijkertijd krijgt de raad zo tijdig inzicht in de financiële en inhoudelijke gevolgen van de gemaakte afwegingen en kan het college de prioritering van projecten inzichtelijk maken.

Tijdelijk beleidskader 2025–2027

Voor de jaren 2025–2027 wordt voorgesteld een tijdelijk beleidskader vast te stellen, waarmee het college richting uw raad voorstellen kan doen over het al dan niet uitvoeren van beheer- en onderhoudsprojecten in de openbare ruimte als onderdeel van het MIP. Dit kader biedt houvast bij:

- het beoordelen en prioriteren van vervanging en reconstructie projecten op het MIP;
- het tijdelijk uitstellen van projecten zonder technische, wettelijke of maatschappelijke noodzaak;
- het transparant en controleerbaar motiveren van gemaakte keuzes richting de raad en samenleving.

Financieel kader

Voor de jaren 2025 tot en met 2027 geldt het uitgangspunt van budgettaire neutraliteit. Al het onderhoud (dagelijks- en grootonderhoud) wordt afgewogen binnen de bestaande exploitatiebudgetten. Er vindt geen aanvulling plaats vanuit de algemene middelen, tenzij daarover separaat besluitvorming plaatsvindt. Projecten die aan het einde van de onderhoudstermijn zijn en

waarvoor middelen zijn gereserveerd kunnen wel worden opgenomen in de exploitatiebegroting voor beheer en onderhoud.

Kwaliteits- en urgentiekader

Strikt noodzakelijk onderhoud wordt altijd uitgevoerd. Dit betreft werkzaamheden die:

- essentieel zijn voor de veiligheid van de openbare ruimte (zoals het verwijderen van gevaarlijke bomen, het herstellen van ernstige wegverzakkingen of instabiele objecten),
- voortkomen uit wettelijke verplichtingen of inspectie-eisen (zoals m.b.t. riolering, verkeersveiligheid of milieu),
- kostenverhogend uitstel voorkomen (bijvoorbeeld ter voorkoming van schade aan kapitaalgoederen). Bij de beoordeling of een project strikt noodzakelijk is, wordt gebruikgemaakt van wettelijke normen en algemeen geaccepteerde vakstandaarden, zoals de CROW-Kwaliteitscatalogus Openbare Ruimte, NEN 2767 (conditiemeting) en relevante bepalingen uit de Wegenverkeerswet, Waterwet en het Burgerlijk Wetboek.

Parallel aan de behandeling van de Voorjaarsnota en de Kadernota worden verschillende scenario's uitgewerkt en direct na de zomer voor de raad. De financiële consequenties hiervan worden nader uitgewerkt bij de begrotingsvoorbereiding. Verbeteringen bovenop de minimumnormen worden voorlopig uitgesteld.

Beleidsmatig kader

In principe wordt er geen uitvoering gegeven aan projecten gericht op verfraaiing of herinrichting, tenzij:

- er sprake is van volledige dekking vanuit externe middelen (zoals subsidies, ruimtelijke projecten of cofinanciering), of,
- het project tevens bijdraagt aan strikt noodzakelijk onderhoud (multifunctionele ingrepen).

Integrale gebiedsaanpak is alleen mogelijk wanneer meerdere urgente onderhoudsvraagstukken in één gebied samenkomen en er aantoonbare efficiëntievoordelen te behalen zijn. In de afweging wordt meervoudige maatschappelijke waarde meegenomen: projecten die naast onderhoud bijdragen aan bijvoorbeeld klimaatadaptatie, sociale veiligheid of mobiliteit, krijgen extra weging.

Uitvoering en rapportage

Op basis van deze kaders worden bij de begrotingsvoorbereiding de MIP-projecten beoordeeld. Het college legt aan de raad een overzicht voor van voorgenomen, uitgestelde of vervallen projecten, inclusief het bijbehorende investeringsvolume en de kapitaallasten.

Deze kaders gelden voor de begrotingsjaren 2025, 2026 en 2027. In het voorjaar van 2026 vindt een evaluatie plaats en wordt, bij de voorbereiding van de Kadernota 2027, een eventuele herijking van het beleidskader aan de raad voorgelegd. Zo zorgen we ervoor dat beschikbare middelen doelmatig worden ingezet en dat we als gemeente wendbaar en toekomstgericht blijven opereren binnen de beschikbare financiële ruimte.

Ontwikkelingen 2026 -2029

HTV	Onderwerp	2026	2027	2028	2029
2	Openbare verlichting	16.000	16.000	16.000	16.000
2	Herinrichting binnenstad Fase II Wegen	-21.200	-21.200	-21.200	-21.200
Totaal 2		-5.200	-5.200	-5.200	-5.200

Openbare verlichting

Het installeren van energiezuinige LED-armaturen zal leiden tot een daling van de energiekosten. De verwachting is dat dit structureel zal resulteren tot lagere lasten van € 16.000 (V) bij gelijkblijvende energietarieven.

Herinrichting binnenstad Fase II Wegen

De extra investering van € 335.000 met een bijbehorende kapitaallast van € 21.200 (N) vanaf 2026 is hierboven toegelicht.

3.0 - Economie

Ontwikkelingen 2026 -2029

HTV	Onderwerp	2026	2027	2028	2029
3		0	0	0	0
Totaal 3		0	0	0	0

Geen mutaties

4.0 - Onderwijs

Stand van zaken investeringen

Meerjaren investeringsprogramma (MIP)

IKC II

IKC II is als gevolg van het ombuigingsvoorstel 'Herijking Integrale Kindcentra' buiten de scope van de Begroting 2025–2028 geplaatst. De ambitie om IKC II te realiseren is echter blijven bestaan. Hoewel de uitvoering buiten de huidige begrotingsperiode valt, start de voorbereiding op de realisatie – gepland voor 2029 – al in 2028. Om die reden wordt IKC II opnieuw als investering opgenomen, op basis van de volgende aannames:

- Start project met voorbereidingskrediet van € 560.000 in 2028. Met rentelast van € 20.200 in 2029 en de volledige kapitaallast in 2030.
- Bouw gereed met hoofdkrediet naar € 6.790.000 in 2029. Met kapitaallast van € 375.000 in 2030.

Ontwikkelingen 2026 -2029

HTV	Onderwerp	2026	2027	2028	2029
4	IKC II	0	0	0	-20.200
4	Gymnastiekaccommodaties	-5.600	-5.600	-5.600	-5.600
4	WEB 2025 - bijstelling baten en lasten	0	0	0	0
Totaal 4		-5.600	-5.600	-5.600	-25.800

Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB)

De arbeidsregio Zwolle verdeelt de middelen vanuit de Wet Educatie en Beroepsonderwijs onder de deelnemende gemeenten. Op basis van de gehanteerde verdeelsleutel heeft de gemeente Hattem voor 2025 een bedrag van € 50.000 ontvangen. De middelen kunnen naar lokaal inzicht worden besteed aan formeel en non formeel aanbod. De besteding van deze middelen dient achteraf verantwoord te worden aan de regio Zwolle. Als gevolg hiervan worden zowel de baten (V) als de lasten (N) met € 10.000,- verhoogd.

Gymnastiekaccommodaties Planning gemeentelijke gymzalen

MFC de Marke voert voor de gemeente de planning van de gemeentelijke gymzalen uit. Door een stijging in gebruik vanaf 2025 stijgen de planningskosten met €5.600 (N).

IKC II

De extra investering en de bijbehorende kapitaallast is hierboven toegelicht. De rentelast van het voorbereidingskrediet bedraagt € 20.200 (N).

5.0 - Sport, cultuur en recreatie

Ontwikkelingen 2026 -2029

HTV	Onderwerp	2026	2027	2028	2029
5	Optimaliseren beheer en onderhoud voetbalvelden	5.000	5.000	5.000	5.000
5	Bibliotheek	-50.000	0,0	0,0	0,0
Totaal 5		-45.000	5.000	5.000	5.000

Bibliotheek

In 2025 en 2026 ontvangt de gemeente Hattem vanuit de septembercirculaire 2024 Gemeentefonds jaarlijks € 100.000 aan extra middelen ter voorbereiding op de herziening van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen in 2026. Deze middelen zijn bedoeld om te voldoen aan de nieuwe zorgplicht en worden ingezet voor het versterken van de lokale bibliotheekvoorziening. De Bibliotheek Noord-Veluwe stelt hiervoor een inhoudelijk plan op. Naar verwachting kan in de tweede helft van 2025 met de uitvoering worden gestart. In 2026 is € 50.000 (N) budget beschikbaar voor uitvoering van de plannen. Ten opzichte van de ontvangen middelen van € 100.000 levert dit per saldo een voordeel van € 50.000 op (zie programma 0).

Optimaliseren beheer en onderhoud voetbalvelden

Na de renovatie van de voetbalvelden worden er robotmaaiers ingezet voor het maaien en vegen van de velden. De kapitaallasten voor het aanschaffen van deze maaiers worden gedekt vanuit het budget Normaal Onderhoud Groenvoorziening. De inzet van robotmaaiers komt de kwaliteit van de velden goede tegen een lagere onderhoudslast. In 2025 is een Investeringskrediet gevraagd van € 26.000 voor

de aanschaf van 3 robotmaaiers voor de natuurgrasvelden van vv Hattem en sv Hatto Heim. Dekking van de kapitaallasten vanaf 2026 ad € 5.000 komt uit verlaging van het budget Normaal Onderhoud Groenvoorziening. Deze 'uitruil van lasten' is derhalve budgetneutraal. Vanaf 2026 zijn de kapitaallasten van de in het totaal 6 aangeschafte robotmaaiers € 10.000. Ten opzichte van de € 15.000 aan totale onderhoudskosten voor maaien en onderhoud van de sportvelden in de huidige begroting levert dit een structureel voordeel op van € 5.000 (V) vanaf 2026.

Verwachte besluitvorming 2025

HTV	Onderwerp	2026	2027	2028	2029
	Afkoop Onderhoud kleedkamers vv Hattem	-6.000	-6.000	-6.000	-6.000

Afkoop Onderhoud kleedkamers vv Hattem

Voor de zomer 2025 wordt aan de raad een voorstel voorgelegd voor de afkoop van het groot onderhoud tegen een bedrag van € 32.500. Mocht de raad positief besluit dan wordt dit verwerkt in de Najaarsnota. Daarnaast wordt voorgesteld om vanaf 2026 per jaar een bedrag van € 6.000 op te nemen als reservering in het meerjarig investeringsplan. Zodat over 10 jaar het onderhoud opnieuw kan worden afgekocht.

6.0 - Sociaal Domein

Ontwikkelingen 2026 -2029

HTV	Onderwerp	2026	2027	2028	2029
6	PGB Wmo HH	15.000	15.000	15.000	15.000
6	PGB Wmo BG	65.000	65.000	65.000	65.000
6	PGB Jeugd	10.000	10.000	10.000	10.000
6	Jeugdzorg ZIN - lasten	-748.000	-710.000	-710.000	-710.000
6	MO/BW Inloop GGZ bij Zoethout en afrekening MO/BW 2024	-35.000	-35.500	-36.000	-36.500
6	SWH Jongerenwerk	-30.000	-20.000	-20.000	-20.000
6	Algemeen & School Maatschappelijk Werk (AMW & SMW)	-5.500	-5.500	-5.500	-5.500
6	Mee Clientondersteuning	-4.000	-4.000	-4.000	-4.000
6	Eerstelijnsloket Wmo - Uitvoeringskosten	-13.500	-13.500	-13.500	-13.500
6	Kosten UA Oldebroek	-39.100	-43.000	-47.000	-51.000
6	Inkomenstoeslag	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
6	Bijzondere bijstand en Activiteiten bijdrage	-45.000	-45.000	-45.000	-45.000
6	Sociaal Medische Indicaties (SMI)	-2.900	-3.000	-3.100	-5.600
6	Baten BUIG - eigen risico en voorlopige BUIG 2025	-150.000	-100.000	-50.000	0
6	Activiteitenbijdrage	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
Totaal 6		-1.008.000	-914.500	-869.100	-826.100

Wmo – Persoonsgebonden Budget (PGB)

Op basis van een analyse van de budgetten die we uit hebben staan bij de SVB voor de persoonsgebonden budgetten (pgb's), kan het budget voor de pgb's omlaag. Het lastenbudget voor begeleiding (BG) wordt verminderd van € 125.000 naar € 60.000. Voor hulp bij het huishouden (HH) wordt het budget verminderd van € 30.000 naar € 15.000. Het totale budget daalt hiermee structureel met € 80.000 (V) per jaar.

Jeugdzorg Zorg in Natura (ZIN) – PGB

Op basis van de realisatie van de uitgaven voor jeugdhulp in 2024 verwachten we dat de begrote 2,2 miljoen niet toereikend is voor de uitgaven voor de jeugdhulp in 2025. Op basis van de ontwikkelingen (onder andere stijgende tarieven en toename in aanvragen) verwachten we in 2025 €500.000 meer nodig te hebben aan budget. De lasten voor 2026 en 2027 zullen vanwege indexatie en tariefstijging toenemen. Voor 2026 en verder houden we rekening met een benodigd lastenbudget van € 3.000.000. Dit is een schatting, waarin geen rekening is gehouden met volumestijging/daling.

De verwachte lastenstijging is circa € 750.000 (N) in 2026 en vanaf 2027 circa € 700.000 (N). Jaarlijks maken we een prognose voor de uitgaven voor jeugdhulp, op basis van de ons bekende data en de actuele ontwikkelingen. Vanaf 2027 wordt beoogd landelijk een eigen bijdrage in te voeren voor jeugdhulp de verwachting is dat de uitgaven voor jeugdhulp van gemeenten hierdoor zullen dalen.

We verwachten dat deze middelen deels gecompenseerd worden via de voorjaarsnota van het Rijk, waarin extra middelen voor gemeenten beschikbaar komen voor de uitgaven aan jeugdhulp. Het exacte bedrag hiervan is nog niet bekend. De compensatie van het Rijk is naar verwachting niet voldoende om de uitgaven voor jeugdhulp te dekken.

We zien dat het gebruik van Jeugdhulp op basis van PGB afneemt. Daarom wordt het budget voor 2025 structureel verlaagd met € 10.000 (V) van € 30.000 naar € 20.000. Jaarlijks bekijken we op basis van de voorschotbreking van het SVB of dit budget passend is.

Maatschappelijke Opvang / Beschermde Wonen (MO/BW) - Inloop GGZ bij Zoethout

De kosten voor de inloop GGZ bij Zoethout bedragen in 2026 € 35.000 (N) en nemen vanwege verwachte indexatie met € 500 per jaar toe naar € 36.500 (N) in 2029.

Sociaal cultureel werk - SWH

Sinds 2021 is er aanvullende (incidentele) subsidie verstrekt aan SWH, voor de uitbreiding van het jongerenwerk met 12 uur. In 2024 is besloten deze incidentele subsidie structureel te maken, maar dit is niet meegenomen in de begroting 2025. In 2026 verhogen we de subsidie met € 30.000 (N) en vanaf 2027 structureel met € 20.000 (N).

Algemeen & School Maatschappelijk werk (AMW & SMW)

De subsidieplafonds van een aantal partijen, waaronder Verián, zijn opgehoogd in 2024 om het verschil tussen onze toekenning en de realisatie/aanvraag te overbruggen, dat is ontstaan doordat over de jaren afwijkende indexaties zijn gehanteerd. Deze ophoging is eenmalig verwerkt, maar niet structureel in de begroting opgenomen. Het gaat om een bedrag van € 5.500 (N) waarmee we het budget verhogen voor de subsidie aan Verián voor de uitvoering van het Algemeen en Schoolmaatschappelijk werk.

Mee-cliëntondersteuning

Om de dienstverlening door Mee van de cliëntondersteuning te waarborgen, is een structurele bijstelling van het budget met € 4.000 (N) per jaar noodzakelijk.

Eerstelijnsloket Wmo – Uitvoeringskosten

Voor de uitvoeringskosten sociaal domein (eerstelijnsloket Wmo) is er sprake van een ontoereikend budget. Dit betreft onder meer de kosten voor het Regioteam. Dit budget is sinds 2021 niet meer geïndexeerd maar de kosten zijn wel gestegen in de afgelopen jaren. Dit betreft een structurele verhoging van € 13.500 (N) vanaf 2025.

Kosten Uitkeringsadministratie Oldebroek (UA)

Ondanks de toename van de verwerkingenkosten door de UA vanwege hogere aantallen cliënten Werk & Inkomen (participatiewet), Wmo (begeleiding, huishoudelijke hulp en overige Wmo-onderdelen) en Jeugd (zorg-in-natura), zijn de lastenbudgetten van de uitvoeringskosten UA niet verhoogd. We stellen daarom het budget bij met € 35.500 (N) per jaar.

Inkomenstoeslag

Vorig jaar zagen we dat de gemiddelde duur van het ontvangen van een uitkering is toegenomen. Doordat uitkeringsgerechtigden langer een uitkering ontvangen, neemt ook de vraag naar de individuele inkomenstoeslag toe. Dit heeft in 2024 geleid tot een tekort van € 5.000,-, waardoor het budget voor 2025 nu met dat bedrag is bijgeraamd.

Bijzondere bijstand:

Het budget voor bijzondere bijstand wordt niet jaarlijks geïndexeerd, terwijl de kosten voor inwoners wel blijven stijgen. Vorig jaar was er een tekort op het budget van € 65.000,-. Voor 2025 is het budget met € 10.000,- verhoogd, specifiek voor medische kosten. Daarnaast wordt er € 55.000,- (N) extra bijgeraamd omdat we verwachten dat dit budget in 2025 nodig zal zijn, onder andere vanwege de verhoogde taakstelling voor statushouders. Vooral de inrichtingskosten vormen hierbij een grote kostenpost. Ook is het in 2025 mogelijk om bijzondere bijstand aan te vragen voor medische kosten, wat naar verwachting extra druk op het budget zal geven.

Sociaal Medische Indicatie (SMI)

In de septembercircularie 2024 Gemeentefonds is bijdrage van het Rijk jaarlijks verhoogd. Deze verhoging leidt tot een verhoging van het lastenbudget van afgerond € 3.000 (N) per jaar. Ook is in de septembercircularie 2024 aangekondigd dat het Rijk het landelijke budget voor de regeling Sociaal Medische Indicatie (SMI) in 2025 met €5,4 miljoen zal worden verhoogd. Deze verhoging is verwerkt in het Besluit kinderopvangtoeslag en gaat in per 1 januari 2025. Het doel is om de toenemende druk op het SMI-budget te verlichten. We wachten de meicircularie 2025 af om te kunnen bepalen welk bedrag hiervan beschikbaar komt voor Hattem.

Baten BUIG - eigen risico en voorlopige BUIG 2025

Voor het jaar 2025 is op de BUIG een bedrag van € 1.755.482 begroot. Het voorlopig vastgestelde BUIG-budget voor 2025 bedraagt € 2.089.173. Dit leidt tot een verschil van € 313.691. Dit bedrag zal zowel aan de batenzijde (BUIG) als aan de lastenzijde (Participatiewet) worden opgevoerd.

Hoewel we voor 2025 een goede uitstroom verwachten, zal er ook een verhoogde instroom zijn door de verhoogde taakstelling. Statushouders vormen de grootste groep binnen deze instroom. Op basis van de huidige gegevens verwachten we voor 2025 een tekort op de BUIG. Hoe hoog de overschrijding wordt is onduidelijk maar de verwachting is dat we een vangnetuitkering op de BUIG aan kunnen vragen. Op basis van de rekentool van 2024 heeft Hattem een eigen bijdrage van € 208.917 (N) voor 2025. Voor de jaren na 2025 wordt er rekening gehouden met een tekort dat ten laste komt van Hattem. Dit eigen risicobedrag is opgevoerd voor de jaren 2026-2028 waarbij wordt aangenomen dat het Rijk de BUIG uitkering zal verhogen.

Activiteitenbijdrage

Vanaf 2025 wordt de activiteitenbijdrage ambtshalve toegekend. Hierdoor is het grootste deel van de doelgroep inmiddels bereikt en heeft een bijdrage ontvangen. Om dit financieel op te vangen, is

een bijraming van €20.000 (N) nodig. Voorafgaand aan de begroting 2026 maken we een aparte analyse waarin we de financiële gevolgen voor de daaropvolgende jaren in kaart brengen.

Ontwikkelingen zonder financiële uitwerking in de kadernota

Regionaal Werkcentrum

Per 1 januari 2026 heeft de gemeente de wettelijk taak om te participeren in het Regionaal Werkcentrum (RWC). In 2025 wordt op basis van een pilot gewerkt aan de subregionale variant, met als doel om inzicht te krijgen in de benodigde capaciteit en middelen. Er is op dit moment nog geen zicht op de middelen die hiervoor beschikbaar komen en wat noodzakelijk is om te kunnen participeren.

SPUK regeling nieuwe wet inburgering

Voor 2026 loopt een aanbesteding voor de onderwijsroute inburgering. Waarschijnlijk gaat het bedrag van € 17.000 dat we van het rijk krijgen niet toereikend zijn voor een traject. Dit tekort kan bij aanbesteding oplopen tot 2.000 tot 5.000 euro per deelnemer. Dit is afhankelijk van hoe de aanbesteding uiteindelijk uitpakt. Uitgaande van 2 tot 4 deelnemers in de onderwijsroute voor Hattem kan dat betekenen dat er maximaal 20.000 tekort ontstaat.

Afgelopen jaren hadden we geld over op de SPUK inburgering en konden we de tekorten op de SPUK onderwijsroute doorschuiven. Volgend jaar is er geen aparte SPUK onderwijsroute meer, maar 1 SPUK inburgering waarin het volledige budget voor alle routes is opgenomen. Er is dus straks 1 pot met geld die gebaseerd is op de verwachte verdeling van statushouders over de routes. De gemeente mag dan zelf beslissen hoe ze het budget inzet (betalen voor de verschillende trajecten, MAP, PVT, maatschappelijke begeleiding etc). Dit geeft wel speelruimte, maar het is nog onzeker of de totale uitgaven onder het SPUK plafond kunnen blijven.

7.0 - Volksgezondheid en milieu

Ontwikkelingen 2026 -2029

HTV	Onderwerp	2026	2027	2028	2029
7	Verian JGZ uniform 0-4 jarigen	-57.400	-57.400	-57.400	-57.400
7	GGD-NOG	-5.000	-7.000	-8.300	-19.500
7	GALA budgetten - indexatie 2026	0	0	0	0
7	ODVeluwe	-17.300	-15.000	-15.200	-28.100
Totaal 7		-79.700	-79.400	-80.900	-105.000

Jeugdgezondheidszorg uniform

De subsidieplafonds van een aantal partijen, waaronder Verián, zijn opgehoogd in 2024 om het verschil tussen onze toekenning en de realisatie/aanvraag te overbruggen, dat is ontstaan doordat over de jaren afwijkende indexaties zijn gehanteerd. Deze ophoging is eenmalig verwerkt, maar vanaf 2025 niet structureel in de begroting opgenomen. Het gaat om een bedrag van € 57.400 (N) waarmee we het budget verhogen voor de subsidie aan Verián voor de uitvoering van de Jeugdgezondheidszorg 0-4 jarigen.

GGD-NOG

Conform de conceptbegroting Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst - Noord oost Gelderland (GGD-NOG) 2026-2029 neemt de deelnemersbijdrage van Hattem toe. De mutaties verwerken we in de begrotingsvoorbereiding.

ODVeluwe

Conform de conceptbegroting Omgevingsdienst Veluwe (ODV) 2026-2029 neemt de deelnemersbijdrage van Hattem toe. De mutaties verwerken we in de begrotingsvoorbereiding.

GALA budgetten - indexatie 2026

Het Rijk indexeert de budgetten van de Brede SPUK - GALA (Gezond Actief Leven Akkoord) in 2025 en 2026 van de 15 deelbudgetten. De indexatie leidt tot hogere baten (V) voor Hattem en daarop passen we de begroting aan. Tegelijkertijd - en voor dezelfde bedragen - verhogen we ook de lastenbudgetten (N).

8.0 - Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing

Ontwikkelingen 2026 -2029

HTV	Onderwerp	2026	2027	2028	2029
8	Sept circ 2024 - Wet Betaabare huur verhoging lasten - deel AU Taakmutaties	-18.200	-9.900	-7.800	-6.900
8	Bouwleges Omgevingswet	784.000	115.000	-51.000	-66.000
Totaal 8		765.800	105.100	-58.800	-72.900

Bouwleges

Er heeft een actualisatie plaatsgevonden van de geplande bouwprojecten. Dit heeft geleid tot een actualisatie van de te verwachten baten (bouwleges). De baten bouwleges bestaan voor het grootste gedeelte uit incidentele leges, gekoppeld aan grote bouwprojecten.

Wet betaalbare huur

In de septembercirculaire 2024 Gemeentefonds is bijdrage van het Rijk jaarlijks verhoogd. Deze verhoging leidt tot een verhoging van het lastenbudget (N), vanaf 2026 met een jaarlijks afnemend bedrag.

Van der Valk Hotel

De vernietiging van het vaststellingsbesluit van de gemeenteraad m.b.t. het 'Bestemmingsplan Van der Valk Hotel' door de Raad van State heeft gevolgen voor realisatie van het hotel. De inschatting nu is dat de vergunning niet voor 2026 verleend zal worden en dat de oplevering van het hotel niet voor 2028 zal plaatsvinden. Door deze verandering in de planning zijn er ook gevolgen voor de inkomsten van de gemeente. Het gaat hierbij om het naar achter schuiven van het moment van het ontvangen van bouwleges (zie actualisatie bouwleges), maar ook om startmoment van Onroerend zaak belasting (OZB) en Toeristenbelasting. De financiële consequenties van die laatste twee worden betrokken bij de begrotingsvoorbereiding.

Verwachte besluitvorming 2025

Omgevingswet en Omgevingsplan

Zowel de verdere implementatie van de Omgevingswet als het opstellen van een gebiedsdekkend omgevingsplan bevinden zich in een kritieke fase waarin voortgang noodzakelijk is om de wettelijk

gestelde doelen tijdig te behalen. Beide trajecten zijn in volle uitvoering, kennen een hoge mate van complexiteit en zijn gebonden aan wettelijke deadlines. Om aan de expliciete verplichtingen uit de Omgevingswet te kunnen voldoen, is op korte termijn (aanvullende) budgettering vereist.

Conform artikel 22.1 van de Omgevingswet zijn gemeenten verplicht om uiterlijk op 1 januari 2032 een volledig gebiedsdekkend omgevingsplan vastgesteld te hebben. Gezien de omvang en complexiteit van deze opgave, moeten de voorbereidingen hiervoor echter nu al in volle gang zijn. Dit vraagt om inzet op diverse sporen tegelijk, zoals inhoudelijke planvorming, juridische uitwerking, participatie en digitale ondersteuning.

Zonder de gevraagde aanvullende middelen is het niet mogelijk om deze werkzaamheden voort te zetten. Dit betekent concreet dat wettelijk voorgeschreven activiteiten stilvallen, met als gevolg dat de gemeente het risico loopt niet tijdig aan haar wettelijke verplichtingen te voldoen. Dit kan leiden tot bestuurlijke en juridische gevolgen, zoals interventies van toezichthoudende instanties, juridische procedures van derden, en schade aan de uitvoeringskracht en betrouwbaarheid van de organisatie.

Gelet op de urgentie en complexiteit wordt de benodigde budgettering aan de raad voorgelegd in een separaat raadsvoorstel na de zomer. Op dit moment wordt nog gewerkt aan de exacte vertaling van de benodigde middelen. Er is wel een voorlopige inschatting gemaakt van de bedragen (zie tabel hieronder). Op deze wijze wordt recht gedaan aan zowel bestuurlijke zorgvuldigheid als de noodzakelijke voortgang van dit wettelijk verplichte traject.

Kwaliteitsniveaus Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte

Eind 2023 heeft het college de bestuursopdracht Taakuitvoering Beheer Openbare Ruimte vastgesteld. Deze opdracht richt zich op de aanbesteding van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte, als aanvulling op de inzet van onze eigen buitendienst. Tegelijkertijd werken we aan het optimaliseren van de bijbehorende processen. Een belangrijk aandachtspunt is het verbeteren van de randvoorwaarden. Denk hierbij aan de beschikbaarheid van kwalitatieve data, actuele beleids- en beheerplannen en een efficiënte inzet van middelen. Hiervoor is het van belang dat de raad een uitspraak doet over het gewenste kwaliteitsniveau voor beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Direct na de zomer worden verschillende scenario's met betrekking tot deze kwaliteitsniveaus aan de raad voorgelegd. Het voorkeursscenario is het scenario "Nul met plus op verharding". In dit scenario voldoet het beheer en onderhoud van de openbare ruimte aan de minimale wettelijke eisen, richtlijnen en onderhoudsnormen (o.a. vanuit CROW). Naast dit voorkeursscenario "Nul met plus op verharding" wordt er ook een alternatief scenario aan de raad voorgelegd waarin we stapsgewijs toewerken naar dit scenario, in de lijn van de financiële mogelijkheden met bijbehorende consequenties en risico's. De financiële gevolgen van de keuze van de raad werken we nader uit bij de begrotingsvoorbereiding.

Herverdeling budgetten Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte

Vooruitlopend op de besluitvorming over de kwaliteitsniveaus werken we aan een herkenbare en evenwichtige verdeling van de onderhouds- en vervangingsbudgetten voor de openbare ruimte. Per discipline (zoals groen, wegen, riolering en civieltechnische kunstwerken) hanteren we uiterlijk met ingang van de begroting 2028 een driedeling in de budgetten voor dagelijks onderhoud, groot onderhoud en vervanging.

Voor vervanging wordt een voorziening ingesteld. Hierdoor zijn de benodigde middelen jaarlijks beschikbaar, zodat reconstructies en vervangingen tijdig kunnen worden uitgevoerd. De integrale onderhoudsplanning per discipline vormt daarbij de basis voor het Meerjaren

Investeringsprogramma (MIP). Het benodigde budget wordt vanuit de voorziening toegewezen. Wanneer er geen sprake is van een één-op-één vervanging, maar van een herinrichting van de openbare ruimte, wordt hiervoor aanvullende dekking gevraagd in het MIP.

Verwachte besluitvorming 2025

HTV	Onderwerp	2026	2027	2028	2029
8	Omgevingswet (<i>nadere uitwerking</i>)	-90.000	21.200	113.600	172.300
8	Omgevingsplan (<i>nadere uitwerking</i>)	-259.500	-259.500	-259.500	-259.500
8	Onderhoudskosten en -voorziening Beheer Openbare Ruimte (BOR)	-324.000	-374.000	-292.000	-222.000

SAMENVATTEND OVERZICHT ONTWIKKELINGEN KADERNOTA

HTV	Onderwerp	2026	2027	2028	2029
0	Samenwerkingen	-94.500	-111.200	-51.600	-63.600
0	Kop van de Veluwe	18.400	17.400	16.400	15.400
0	MO/BW Inloop GGZ bij Zoethout en afrekening MO/BW 2024	35.000	35.500	36.000	36.500
0	Incidentele bouwleges 2026	-784.000	0	0	0
0	Machines buitendienst	-39.200	-39.200	-39.200	-39.200
0	Verbouw en herinrichting stadhuis	0	107.000	65.000	33.000
0	Personeel - CAO gemeenten	-146.500	-426.800	-686.200	-948.200
0	Alliander dividend	24.000	24.000	24.000	24.000
0	September circulaire 2024	165.800	172.500	184.700	228.500
0	December circulaire 2024	50.800	85.000	119.100	153.600
0	Stelpost Lasten	333.900	490.000	607.300	607.300
1	VNOG	-27.100	-27.100	-27.100	-27.100
1	Wet op de Lijkbezorging	-2.300	-2.400	-2.400	-2.500
1	MOOR-meldingen	-72.000	-72.000	-72.000	-72.000
2	Openbare verlichting	16.000	16.000	16.000	16.000
2	Herinrichting binnenstad Fase II Wegen	-21.200	-21.200	-21.200	-21.200
4	IKC II	0	0	0	-20.200
4	Gymnastiek accommodaties	-5.600	-5.600	-5.600	-5.600
4	WEB 2025 - bijstelling baten en lasten	0	0	0	0
5	Optimaliseren beheer en onderhoud voetbalvelden	5.000	5.000	5.000	5.000
5	Bibliotheek	-50.000	0,0	0,0	0,0
6	PGB Wmo HH	15.000	15.000	15.000	15.000
6	PGB Wmo BG	65.000	65.000	65.000	65.000
6	PGB Jeugd	10.000	10.000	10.000	10.000
6	Jeugdzorg ZIN - lasten	-748.000	-710.000	-710.000	-710.000
6	MO/BW Inloop GGZ bij Zoethout en afrekening MO/BW 2024	-35.000	-35.500	-36.000	-36.500
6	SWH Jongerenwerk	-30.000	-20.000	-20.000	-20.000
6	Algemeen & School Maatschappelijk Werk (AMW & SMW)	-5.500	-5.500	-5.500	-5.500
6	Mee Clientondersteuning	-4.000	-4.000	-4.000	-4.000
6	Eerstelijnsloket Wmo - Uitvoeringskosten	-13.500	-13.500	-13.500	-13.500
6	Kosten UA Oldebroek	-39.100	-43.000	-47.000	-51.000
6	Inkomenstoeslag	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
6	Bijzondere bijstand en Activiteiten bijdrage	-45.000	-45.000	-45.000	-45.000
6	Sociaal Medische Indicaties (SMI)	-2.900	-3.000	-3.100	-5.600
6	Baten BUIG - eigen risico en voorlopige BUIG 2025	-150.000	-100.000	-50.000	0
6	Activiteitenbijdrage	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
7	Verian JGZ uniform 0-4 jarigen	-57.400	-57.400	-57.400	-57.400
7	GGD-NOG	-5.000	-7.000	-8.300	-19.500

7	GALA budgetten - indexatie 2026	0	0	0	0
7	ODV	-17.300	-15.000	-15.200	-28.100
8	Sept circ 2024 - Wet Betaabare huur verhoging lasten - deel AU Taakmutaties	-18.200	-9.900	-7.800	-6.900
8	Bouwleges Omgevingswet	784.000	115.000	-51.000	-66.000
	Totaal Kadernota 2026-2029	-915.400	-641.900	-840.800	-1.084.400

3.3 Financiële kaders en richtlijnen

Algemene uitgangspunten

De financiële positie van de gemeente is zorgelijk en vraagt duidelijk kaders over wat de ruimte is en wat de grenzen zijn. Het geprognosticeerde tekort fors. Dit betekent dat er geen financiële ruimte beschikbaar is, zodat als algemeen uitgangspunt voor deze kadernota '*Nee, tenzij ...*' wordt gehanteerd. De '*Nee*' betekent: geen verhoging van lasten en investeringskredieten, geen verlaging van baten. De '*tenzij*' geeft ruimte om buiten het financiële kader te treden, mits wordt voldaan aan de randvoorwaarden van de 3 O's en duidelijk worden onderbouwd. Deze zijn:

- a. Onvoorzien: Is de uitgave het gevolg van een onverwachte gebeurtenis?
- b. Onafwendbaar: Is de uitgave het resultaat van iets dat niet voorkomen kan worden (bijv. veranderende wetgeving)?
- c. Onuitstelbaar: Moet de uitgave onmiddellijk plaatsvinden, en kan er geen uitstel zijn?

Naast dit uitgangspunt streven we naar:

- Versterking van budgetdiscipline op korte termijn
- Verbetering van begrotingsstabiliteit op middellange termijn

Budgetdiscipline

Dit is kort gezegd niet meer uitgeven dan voorgenomen is. Oftewel, binnen het begrotingskader blijven waarbij in een begroting een hoeveelheid geld is verdeeld en toebedeeld, met bijbehorende doelen, randvoorwaarden, verplichtingen en vereisten. Waarbij de relatie tussen de financiën, de activiteiten en de doelen in samenhang moet worden gezien.

Begrotingsstabiliteit

In algemene zin is dit het uitwerken van een maatregelenpakket waarbij structurele taken worden bekostigd met structurele opbrengsten. Niet alleen voor het jaar 2026 maar ook tot en met 2029. In sec financiële zin zorgt dit er voor dat schommelingen in – vooral – exploitatielasten, worden gedempt door financieel technische maatregelen. Bijvoorbeeld door het instellen van bestemmingsreserves die '*in goede tijden*' worden gevoed door onderbestedingen in een jaar. Een andere mogelijkheid om de stabiliteit te vergroten is om een aantal omvangrijke lastenposten in de begroting tegen lopende prijzen te ramen, dus inclusief prijsindexatie. We houden weliswaar rekening met prijsstijgingen in de begroting door op een zgn. lastenstelpost te ramen, maar bepalen uitsluitend voor het eerste begrotingsjaar (i.c. 2026) welk bedrag van de lastenstelpost moet worden afgeraamd en wordt toegevoegd aan de betreffende lastenbudgetten. Het meest aansprekende voorbeeld is de salariskosten. Bij de uitwerking van het maatregelenpakket wordt de impact op haalbaarheid en de gevolgen voor het bereiken van doelstellingen en maatschappelijke effecten meegenomen.

Financieel technische uitgangspunten

Naast het algemene uitgangspunt, hanteren we de volgende (financieel technische) richtlijnen:

- De exploitatie is structureel en reëel in evenwicht conform de richtlijnen in de begrotingscirculaire 2026 van de provincie Gelderland;
- De inkomsten uit de onroerendezaakbelastingen, toeristenbelasting, forensenbelasting en precariobelasting te gebruiken als algemeen dekkingsmiddel, waarbij we voor de kadernota uitgaan van de indexpercentages zoals bij de begroting 2025-2028 vastgesteld.
- De afvalstoffenheffing, rioolheffing, begraafrechten en leges worden geheven ter gehele of gedeeltelijke compensatie van de kosten die de gemeente maakt bij de realisering en het onderhoud van die voorzieningen of de verleende diensten. Dus; kostendekkend waar van toepassing.

- Begrote baten algemene dekkingsmiddelen worden gehandhaafd - Onroerende zaakbelasting (OZB) en Toeristenbelasting.
 - Ramen tegen lopende prijzen inclusief indexatie.
 - Ratio weerstandsvermogen: de huidige beleidslijn '*factor 1,4*' in begrotingsjaar 2026;
 - Meerjaren investeringsprogramma (MIP): de basis is de jaarschijf 2026 en verder zoals die bij de behandeling van de begroting 2025 door de raad is vastgesteld. Het MIP wordt geactualiseerd bij de begrotingsvoorbereiding. Daarbij worden de investeringen betrokken die in de Voorjaarsnota 2025 zijn genoemd.
 - Meerjaren onderhoudsplan (MJOP): de basis is het geactualiseerde MJOP waarvan de financiële uitkomsten bij de behandeling van de begroting 2025 door de raad is vastgesteld.
 - De tarieven ten behoeve van de doorrekening van de belastingopbrengsten te bepalen overeenkomstig de onderstaande tabel '*Belastingvoorstellen 2026 - indexatie percentage en tarieven kadernota*'.
- De indexcijfers voor loon- en prijscompensatie (LPO) en te verstrekken subsidies zijn gebaseerd op de berekeningen van het Centraal Plan Bureau (CPB) in het Centraal Economisch Plan (CEP2025).
- prijscompensatie: op basis van de netto materiële overheidsconsumptie en bruto overheidsinvesteringen, bedraagt de indexering 2,2% voor 2026.
 - Looncompensatie op basis van de vastgesteld CAO Gemeente Personeel. Voor de periode 2028 en 2029 hanteren een 2% per jaar.
 - te verstrekken subsidies aan derden: op basis van de index voor netto materiële overheidsconsumptie bedraagt de indexering 2,2% voor 2026 over het subsidiebudget.
 - areaalwijzigingen op wegen, straten, groen, straatmeubilair en kunstwerken worden verwerkt in de begroting zodat het bestaande beheer niet in kwaliteitsniveau hoeft te worden aangepast.

4. PERSPECTIEF 2026 - 2029

4.1 Financiële positie na de voorjaarsnota en de kadernota

Nr	Onderwerp	2026	2027	2028	2029
1	Begrotingssaldo 2025-2029 Primaire Begroting	-789.000	-299.000	663.000	663.000
2	Ombuigingen en Wensen - verwachting realisatie	15.100	111.600	16.500	-60.200
3	Voorjaarsnota 2025 en Kadernota 2026-2029	-915.400	-641.900	-840.800	-1.084.400
	Begrotingssaldo 2025-2029 na VJN en KN	-1.689.300	-829.300	-161.300	-481.600
4	Totaal uitkomsten meicirculaire	1.298.000	1.138.000	491.000	716.000
5	Totaal Resultaten Besluitvorming 2025	-679.600	-618.400	-444.100	-315.200
	Prognose 2026 - 2029	-1.070.900	-309.700	-114.400	-80.800

De meerjarenraming laat in elk van de jaren 2026-2029 een negatief begrotingsresultaat zien. Om dit resultaat in perspectief te zetten van een 2-tal grote ontwikkelingen die de komende tijd nog een behoorlijk effect gaan hebben op de financiële situatie van de gemeente Hattem, zijn er aannames geformuleerd voor de verwachte Inkomsten vanuit Rijk (meicirculaire) en voorstellen waarover de raad nog moet gaan besluiten.

Deze resultaten vragen om een nadere analyse. In hoofdlijnen constateren we dat de lijn van de VJN zich ook voortzet in de Kadernota. Dus sterke kostenstijgingen in het sociaal domein, waar je beperkt invloed op hebt en te weinig voor gecompenseerd wordt. Ook voor de stijging van de salarissen worden we niet gecompenseerd. Verder zien we vooral in de onderwerpen waar de raad nog over moet besluiten onderwerpen, zoals de Omgevingswet en het beheer en onderhoud van de openbare ruimte, dat dit onderwerpen zijn waar we als we conform de minimale eisen en criteria gaan werken, we toch fors extra financiën nodig hebben.

In de ontwikkeling van het tekort valt verder op dat het tekort in 2026 fors hoger is dan de jaren 2027-2029. Dit verschil wordt onder meer verklaard door het primaire begrotingssaldo dat in 2026 bijna € 800.000 negatief was.

4.2 Maatregelen 2026 - 2029

De begrotingsrichtlijn van toezichthouder provincie Gelderland schrijft een *'reëel en structureel sluitende begroting'* voor in 2026. Lukt dat niet dan moet dit evenwicht op tijd worden hersteld in de meerjarenraming, uiterlijk in 2029. Bij de beoordeling van een gemeentebegroting kijkt de provincie naar haalbaarheid en de argumentatie en onderbouwing in de begroting.

Het financiële vertrekpunt voor deze Kadernota is de jaarschijf 2026 uit de Begroting 2025–2028. Ondanks eerdere ombuigingen aan de lasten- en batenkant—zoals verlaging van uitgaven en voorstellen tot verhoging van de OZB—blijft het financiële perspectief zorgelijk. Dit vraagt om gerichte en doordachte maatregelen. De piek in het tekort in 2026 vereist een gecombineerde aanpak:

- Structurele maatregelen om het meerjarig resultaat te verbeteren.
- Incidentele maatregelen om de piek in 2026 tijdelijk te verlagen.

We stellen daarom de volgende maatregelen voor:

1. Structureel bezuinigingspakket (Taskforce):

Sinds begin dit jaar werkt een taskforce aan de financiële opgave voor 2025 en de jaren daarna. Net als voorgaande jaren is gestart met een evaluatie van het afgelopen traject, zodat geleerde lessen kunnen worden meegenomen. De opdracht aan de taskforce is uitgewerkt in de volgende paragraaf. De financiële doelstelling bedraagt **€ 1 miljoen structureel**, wat ruimschoots boven het verwachte tekort in 2027–2029 ligt. Dit biedt ruimte om keuzes te maken en eventuele tegenvallers, zoals bijvoorbeeld uit de meicirculaire, op te vangen.

2. Vacatureruimte verder bevriezen (2026 – 2027):

Voor dit jaar is voor €275.000,-- aan vacatureruimte bevroren. Voor volgend jaar willen we onderzoeken of dit kan worden verhoogd. Belangrijke overweging daarbij is om verder te anticiperen op de mogelijke gevolgen van ombuigingen voor de organisatie – en uitvoering van het werk. Tegelijkertijd worden we geconfronteerd met wettelijke taken waarvoor in de begroting onvoldoende middelen beschikbaar zijn en die niet kunnen worden opgevangen binnen de bestaande vacatureruimte. Voorbeelden hiervan zijn de implementatie van de Omgevingswet, de Basisregistratie Grootchalige Topografie en het GEO-domein. Het is dan ook een puzzel om deze extra opgaven passend te kijken binnen het kader vanuit de basis op orde. Hierbij moeten we niet uit het oog verliezen dat we niet de noodzakelijke veerkracht voor verdergaande ombuigingen onder druk zetten. Het moet werkbaar blijven, met voldoende energie, met onze partners en onze gemeenschap om betekenisvol te (blijven) zijn.

3. Incidentele inkomsten, zoals Incidentele bouwleges niet aan de reserve toe te voegen:

In de begroting 2025–2028 is opgenomen dat de incidentele bouwleges 2026 (€784.000) worden toegevoegd aan de Algemene Reserve. Gezien de oplopende kosten en de beperkte Rijkscompensatie, kan overwogen worden om deze incidentele inkomsten voor 2026 niet aan de reserves toe te voegen, maar in te zetten voor dekking van het exploitatietekort. Dit vertraagt het herstel van de Algemene Reserve, maar biedt op korte termijn financiële ruimte. In aanloop naar de begroting wordt onderzocht in hoeverre deze middelen als dekkingsbron kunnen worden benut.

4. Uitstel van onderwerpen met grote financiële impact

Richting de begroting wordt onderzocht in hoeverre onderwerpen met aanzienlijke financiële consequenties tijdelijk kunnen worden uitgesteld voor 2026. Dit biedt ruimte om binnen de bestaande financiële kaders te blijven en prioriteit te geven aan wettelijke en onvermijdelijke uitgaven. Een voorbeeld hiervan is voor het Beheer Openbare Ruimte.

5. Uitwerken aanvullende begrotingsrichtlijn Provincie Gelderland

Kort voor het afronden van deze Kadernota hebben we vanuit de Provincie Gelderland aanvullende begrotingsrichtlijnen ontvangen die onder meer betrekking hebben op de doorvertaling van de middelen voor Duurzaamheid en voor Jeugd. Op dit moment kan niet goed beoordeeld worden wat hiervan het effect is voor de gemeente Hattem. Daarom wordt dit betrokken bij de voorbereiding van de begroting.

4.3 Opdracht – Taskforce Bezuinigingen

Het college wil door middel van het opstellen van bezuinigingsmaatregelen zicht krijgen op enerzijds een reëel haalbaar bezuinigingspotentieel van alle gemeentelijke activiteiten en beïnvloedbare budgetten. En anderzijds op de mogelijkheden om de inkomstenkant (structureel) te vergroten.

Opdracht

Breng alle mogelijkheden in beeld om te kunnen komen tot een sluitende begroting en leg dit vast in een 'Bundel bezuinigingsmogelijkheden begroting 2026-2029'. Deze opdracht kent de volgende onderdelen:

1. Stel een plan van aanpak op om te komen tot een bezuinigingsbundel.
2. Breng van de te beïnvloeden mogelijkheden in beeld om een sluitende begroting te kunnen aanbieden aan de gemeenteraad. Inventariseer hiertoe:
 - alle mogelijkheden om het kostenniveau structureel te verlagen; en
 - alle mogelijkheden om het opbrengstenniveau structureel te verhogen; en
 - alle mogelijkheden voor een incidentele besparing die kunnen bijdragen aan een sluitende begroting 2026-2029.
3. Leg dit vast in bezuinigingsvoorstellen;
4. Bundel de mogelijke maatregelen tot een bezuinigingsbundel t.b.v. college en raad. De bezuinigingsbundel:
 - a. Omvat alle realistisch uitvoerbare maatregelen die een bijdrage levert aan een sluitende begroting 2026-2029;
 - b. Is gekoppeld aan de begrotingsposten volgens de systematiek die het rijk van ons verwacht;
 - c. Van de voorstellen wordt minimaal de volgende elementen in beeld gebracht:
 - i. structureel financiële impact,
 - ii. het jaar waarop besparing haalbaar is en welke (eventuele frictie)kosten voorafgaan aan de besparing,
 - iii. de uitvoerbaarheid van het voorstel, risico's en onzekerheden, denk aan juridische kanttekeningen, uitvoerbaarheid/ moeilijkheidsgraad, imago, impact op de samenleving, bestuurlijke impact, impact op de organisatie, etc)
 - iv. waar het voorstel direct een stakeholder betreft: de door stakeholder aangegeven impact;
 - d. Beschrijf ook de geïnventariseerde maatregelen die niet mogelijk zijn en/ of geen besparing opleveren. Geef hiervan aan waarom deze niet realistisch, niet uitvoerbaar en/of niet effectief zijn.

Uitgangspunten:

- Rol- en taakverdeling zoals gecommuniceerd bij de uitnodiging/kick off.
- Geen enkel beleidsterrein hoeft buiten beschouwing te blijven, er zijn geen zogenaamde *no-go's* of *must-go's*;
- Bezuinigingen op wettelijke taken kan alleen als het binnen het kader van de wet blijft;
- Gezien de enorme opgave wordt verwacht dat er in ieder geval gekeken wordt naar (al dan niet impopulaire) maatregelen met een grote financiële impact;
- Werk in ieder geval de voorstellen uit die in de begroting 2025-2028 op de parkeerlijst genoteerd stonden om voor 2026-2029 verder uit te zoeken;
- Bij de uitwerking van de voorstellen worden minimaal de volgende elementen in beeld gebracht:
 - o structureel financiële impact,
 - o het jaar waarop besparing haalbaar is en welke (eventuele frictie)kosten voorafgaan aan de besparing,
 - o de uitvoerbaarheid van het voorstel, risico's en onzekerheden, denk aan juridische kanttekeningen, uitvoerbaarheid/ moeilijkheidsgraad, imago, impact op de samenleving, bestuurlijke impact, impact op de organisatie, etc)
 - o waar het voorstel direct een stakeholder betreft: de door stakeholder aangegeven impact;
- Het communicatieplan en participatieplan is uitgangspunt. Dit houdt in ieder geval in dat maatregelen met een directe impact op een stakeholder en/of partner besproken wordt met de betreffende stakeholder en/of partner;
- Bespreek de mogelijke maatregelen met de portefeuillehouders;

- (een afvaardiging van) de taskforce is beschikbaar voor toelichting aan Organisatie Obeya, College en/of Auditcommissie en open informatiebijeenkomsten voor medewerkers.
- Breng in beeld wat de consequentie is van deelname aan de taskforce voor overig regulier werk en overleg dit met de keteneigenaar.
- De opgave voor de taskforce betreft minimaal 1 miljoen structureel.

Resultaat

Pakket met uitgewerkte bezuinigingsvoorstellen dat:

- tijdig gereed is voor de bestuurlijke besluitvorming (10 november 2025 in de raad)
- Waarbij portefeuillehouders, college en auditcommissie over voortgang geïnformeerd zijn;
- Waarover met stakeholders gesproken is, wanneer een maatregel hen treft.

4.4 Begrotingsvoorbereiding: proces en planning

In tegenstelling tot voorgaande jaren hebben we al een deel van onderdelen die we jaarlijks actualiseren al geactualiseerd (bijv. personeelslasten). Voor de begroting is nog wel een actualisatieslag nodig van de investeringen (MIP) en het onderhoudsprogramma (MJOP), rekenen we de loon- en prijscompensatie door met betrekking tot subsidies en de gemeentelijke baten. Conform het vergaderrooster van de raad is de raadsvergadering waarin de begroting wordt vastgesteld gepland op maandag 10 november 2025.